

Pasningsvejledning

Ørkenspringmus

Lille ørkenspringmus (*Jaculus jaculus*), som her på billedet, er den mest almindelige af de to ørkenspringmusarter, der holdes privat i Danmark. Foto: Gabri Mtnéz

- 1 Dyreart
- 2 Fuldvoksen størrelse
- 3 Forventet levealder
- 4 Anbefalet størrelse og indretning af anlæg eller bur
- 5 Særlige pasningsbehov, herunder krav til temperatur
- 6 Stimulering og behov for motion
- 7 Fodring
- 8 Sociale behov
- 9 Formering, yngelpleje og eventuel neutralisation
- 10 Typiske tegn på sygdom og nedsat trivsel
- 11 Øvrige informationer

1 Dyreart

Jaculus jaculus

Lille ørkenspringmus/hestespringer (Lesser egyptian jerboa)

Jaculus orientalis

Stor ørkenspringmus/hestespringer (Greater egyptian jerboa)

Ørkenspringmus er gnavere (Rodentia) tilhørende familien Dipodidae, der omfatter godt 50 arter af forskellige hoppemus (heriblandt birkemus), og hvad man på engelsk kalder "jerboas" (heriblandt ørkenspringmus).

Fælles for familiens arter er de – i større eller mindre grad – lange bagben, der gør dem i stand til at springe relativt langt. Fra familien holdes kun disse to arter af ørkenspringmus i dag privat i Danmark, hvoraf lille ørkenspringmus er mest almindelig.

Sværhedsgrad:
Mellem

Kort om dyrene

- 10/15 cm (u. hale), 45-135 g
- Typisk 4-6 år gamle
- Skumrings-/nataktive
- Tørt anlæg min. 150 x 50 cm (dobbelte for *J. orientalis*) og 80 cm højt med gode skjul, grave- og springemuligheder
- Chinchillasand til sandbadning, gnavemateriale
- Graver underjordiske gangsystemer, springer meget langt og højt
- Går evt. i vinterdvale
- Kan blive tamme, men ikke alle bryder sig om håndtering
- Æder plantemateriale og lidt insekter
- Skal så vidt muligt holdes flere sammen
- Drægtige i 3-6 uger og føder normalt 3-5 unger
- **Bemærk:** *J. orientalis* er mest krævende (større anlæg, større socialt behov)

Udbredelse og levesteder

De to arter er udbredt i det nordlige Afrika samt dele af Mellemøsten.

Begge arter lever typisk i ørken- og semioørkenområder med sand og klipper, dog altid med en vis vegetation, men de kan også forekomme i engområder.

Stor ørkenspringmus ses i naturen også at leve i landbrugsområder, hvor den ofte spiser af afgrøderne.

De er ikke truede i naturen.

2 Fuldvoksen størrelse

Lille ørkenspringmus bliver ca. 10 cm lang plus en hale på ca. 15-20 cm, og vægten ligger typisk på ca. 45-70 g. Stor ørkenspringmus bliver op til ca. 15 cm lang plus halen på 15-25 cm, og den vejer ca. 135 g. Hos lille ørkenspringmus er hunner lidt større end hanner, mens det hos stor ørkenspringmus er omvendt, selvom forskellen er lille. Hunner har 4 par diævorter.

Oversiden er lys til mørk brun med en hvid stribe på hoften, og undersiden er lysere.

Øjnene og ørerne er store, mens forbenene, i modsætning til bagbenene, er meget korte. De ekstremt lange bagben gør, at ørkenspringmus kan springe relativt langt og højt og har en hoppende måde at bevæge sig på. Den meget lange hale med en sort og hvid kvast på spidsen bruges som balancestang under de lange spring og som støtte, når dyret sidder stille.

Ørkenspringmus har tre tæer på hver bagfod, hvorunder der er hår, som gør, at dyret står bedre fast i et løst underlag og samtidig hjælper til effektivt at fjerne sand og jord under gravning. Andre tilpasninger til ørkenspringmusens naturlige, sandede miljø inkluderer længere hår på ørernes kant, en hudfold, der kan trækkes over næseborene, samt en forhøjet pande, der samlet mindsker mængden af sand, der trænger ind i øjne, næse og ører, bl.a. når dyret graver i underlaget.

Ørkenspringmus har, som alle gnavnere, rodåbne fortænder, der vokser hele livet.

3 Forventet levealder

Ørkenspringmus bliver i naturen ca. 3-4 år, men i fangenskab typisk omkring 4-6 år.

4 Anbefalet størrelse og indretning af anlæg eller bur

Begge arter er kun aktive ved skumring og om natten og skjuler sig i deres huler hele dagen, indtil solen går ned. Lille ørkenspringmus er i naturen solitær, mens stor ørkenspringmus i naturen ses i mindre grupper og dermed er mere social. I fangenskab ses lille ørkenspringmus dog under de rette forhold oftest at trives fint sammen i par eller mindre grupper. Begge arter graver i naturen underjordiske gangsystemer (spiralformet hos lille ørkenspringmus) ned til 1,5 m's dybde med flere udgange og forskellige kamre, der bruges til forskellige formål (bl.a. fødeopbevaring, sovested, vinterhi). I den varme del af året isoleres gangsystemet godt ovenfra med sand eller plantemateriale ved udgangene, så fugten holdes inde og varmen ude. Rederne under jorden fores med forskellige slags hår og plantemateriale.

Ørkenspringmus kræver et tørt anlæg (ikke i træ), f.eks. et terrarium, men gerne et større åbent indendørs anlæg. Størrelsen for et par skal være mindst 150 x 50 cm for lille ørkenspringmus og dobbelt så stort for stor ørkenspringmus. Højden på anlægget skal være mindst 80 cm. For begge arter vil det dog være mere optimalt med et både større og højere anlæg, så de har endnu bedre mulighed for at springe rundt. Ved et terrarium med låg skal sikres en tilstrækkelig ventilation f.eks. via små huller, mens åbne anlæg skal have mindst 1,5 m høje sider, så dyrene ikke kan springe ud.

Anlægget skal indrettes med forskellige skjul i form af mindre vegetation, rødder, sten mv., så dyrene har steder, de kan føle sig beskyttede. Der skal altid være en redekasse (f.eks. en undulatkasse) til hvert dyr, og denne kan med fordel nedgraves i bundlaget. Som redemateriale skal gives frisk hør, men forskellige typer dyrehår (f.eks. fra lama, kamel eller får) kan også med fordel gives.

Som bundlag skal bruges et tykt lag sand (f.eks. til fugle eller akvarier), gerne blandet med jord. Der skal i anlægget være mulighed for at grave, så dyrene kan udføre denne helt naturlige adfærd. Mest optimalt er, hvis bundlaget er så tykt og

Stor ørkenspringmus (billedet) er ca. en halv gang større end lille ørkenspringmus, men ellers ligner de hinanden meget. Hos lille ørkenspringmus er hunner generelt størst, mens hanner er størst hos stor ørkenspringmus. Foto: Klaus Rudloff

Ørkenspringmus kræver et rummeligt og tørt anlæg, hvor de har mulighed for at springe rundt og skjule sig. Bundlaget skal være et tykt lag af sandjord, helst så tykt og fast, at de kan grave underjordiske gange og huler. Foto: Mette Stryg

fast, at dyrene selv kan grave underjordiske gange og huler.

Ekskrementer og foderrester fjernes dagligt fra anlægget (det øverste lag sand sies). Hele bundlaget og redematerialet skal udskiftes regelmæssigt efter behov (mindre anlæg kræver oftere rengøring end større anlæg), således at en god hygiejne altid opretholdes i anlægget. Sæt dog lidt af bund-/redematerialet tilbage efter grundig rengøring, sådan at nogle duftstoffer bevares, og stress hos dyrene dermed mindskes.

5 Særlige pasningsbehov, herunder krav til temperatur

Ørkenspringmus kræver tørre og ikke for kolde omgivelser. Stuetemperatur er som udgangspunkt fint. En mindre temperatursænkning om natten kan være fint til at efterligne dyrenes naturlige miljø.

Om vinteren er ørkenspringmus i naturen observeret at gå i hi i deres underjordiske huler, men det er uklart, om vinterdvale altid forekommer. I ekstremt varme og tørre perioder beskytter dyrene sig også i deres kølige og fugtige gangsystemer.

Ørkenspringmus renser deres pels for skidt og fedt ved at sandbade, og derfor skal de altid have adgang til en kasse med et godt lag chinchillasand (almindeligt sand er ikke egnet).

6 Stimulering og behov for motion

Ørkenspringmus har en rigtig god lugtesans, og forskellige dufte (f.eks. fra urter) kan med fordel placeres i anlægget, så dyrene stimuleres herved.

Foderremner bør spredes og gemmes rundt i anlægget, så dyrene aktiveres med at lede efter det, og insekter kan med fordel graves lidt ned i underlaget.

Kontakt til artsfæller er en stor berigelse i sig selv, så længe de kan enes. Hold derfor altid så vidt muligt flere dyr sammen.

Ørkenspringmus bider sjældent, når de håndteres, og de kan relativt let trænes til at blive tamme. Det er dog ikke altid, at de bryder sig om at blive løftet og håndteret (de vil da bl.a. udstøde en nysende lyd), og dette skal naturligvis respekteres.

Ørkenspringmus er i naturen set at bevæge sig over 10 km per dag i søgen efter føde. De bevæger sig typisk kun på bagbenene, og sjældnere bruger de forbenene. Oftest bevæger de sig ved en hoppen, som gør, at de i naturen kan bevæge sig store afstande på relativt kort tid, og samtidig kan de bedre undslippe naturlige fjender. Med deres ekstremt lange bagben er de i stand til at springe op til 3 m i længden og 1 m lodret.

Ørkenspringmus har derfor naturligt et stort behov for motion, som skal tilgodeses ved et rummeligt anlæg, gerne flere meter i længden og helst 1 meter i højden. Holdes de i mindre anlæg, skal de et par timer dagligt i deres aktive periode (når det er mørkt) kunne bevæge sig på et større område, f.eks. i en stimulerende løbegård.

7 Fodring

Disse ørkenspringmus æder i naturen frø, rødder, græs, de saftige dele af tilgængelige planter samt lidt insekter.

I deres naturlige levesteder, hvor vand ofte er mangelfuldt, kan de overleve i længere perioder uden at drikke, og vand optages da udelukkende via deres føde. Selvom de i fangenskab heller ikke drikker specielt meget, skal der altid være frisk vand tilgængeligt, så de har mulighed for at drikke, når behovet er der. Hav helst drikkevandet i en skål eller liggende naturligt som dråber på f.eks. blade (sprayes med en vandforstøver), da de har nemmest ved at drikke herfra og evt. bruger

Menneske & dyr

I visse områder ses begge arter at jages lokalt for deres kød.

Lille ørkenspringmus jages også i specielt Syrien, hvor den sælges som føde til falkene under falkonerjagt.

forpoterne til at opsamle vandet. De kan dog også lære at drikke fra en flaske.

Det daglige foder skal bestå af en god kvalitets frøblanding til tropefugle (ikke parakitblanding, da det er for fedende), en blanding til ørkenrotter, grøntpiller, frisk hør samt frisk, vasket grønt (f.eks. mælkebøtteblade, græs, lidt æble, gulerod, kogt kartoffel og andre rodfrugter).

Giv ikke for vandholdig føde, da dyrene fysiologisk ikke er tilpasset det, og det kan resultere i dårlig mave.

Giv desuden forskellige insekter i ny og næ, selvom det kan være forskelligt, om de spiser det eller ej.

8 Sociale behov

Mens lille ørkenspringmus i naturen lever solitært uden for parringssæsonen, lever stor ørkenspringmus tilsyneladende i små grupper. I fangenskab kan lille ørkenspringmus dog med visse hensyn holdes i par eller mindre grupper, men der skal være plads nok og rigelige skjulemuligheder, så individerne kan undslippe hinanden under eventuelle konflikter.

Begge arter skal så vidt muligt holdes flere sammen, så de har mulighed for at kommunikere med og udvise naturlig adfærd over for artsfæller.

Ørkenspringmus er generelt stille dyr, men de kan udstøde små skingre skrig, grynten eller en nyseagtig lyd, hvis de forstyrres eller er stressede. Specielt lille ørkenspringmus menes at kommunikere via lugt, da individer ofte ses at mødes næse mod næse.

Ørkenspringmus bør som udgangspunkt kun holdes med egne artsfæller, og de to arter må ikke holdes i samme anlæg, da der er risiko for, at de vil konkurrere om føden og pladsen.

9 Formering, yngelpleje og eventuel neutralisation

Der vides relativt lidt om ørkenspringmusens reproduktion i naturen, bl.a. grundet deres udprægede nataktivitet og underjordiske reder, der gør dem svære at observere. Man ved dog med rimelig sikkerhed, at lille ørkenspringmus yngler to gange årligt, og stor ørkenspringmus én gang årligt, med varierende parringssæsoner afhængigt af området. I fangenskab ses de at kunne yngle flere gange årligt, men maks. to kuld om året anbefales for at undgå overbelastning af hunnen.

Hunner yngler i fangenskab tilsyneladende kun med én han, mens hanner kan yngle med forskellige hunner. Hannen har et specielt parringsritual, hvor han stiller sig på bagbenene foran hunnen og slår til hende med sine korte forben.

Ørkenspringmus er generelt meget svære at få til at yngle succesfuldt i fangenskab, og moderen ses ofte ikke at ville tage sig af nyfødte unger. Parring kan muligvis stimuleres ved at skille parret ad i nogen tid og sætte dem sammen i starten af vinteren. Parret bør skilles, når flere parring er observeret, eller når hunnen begynder at blive aggressiv over for hannen. Derudover øges chancen for succesfuld avl formentlig ved at efterligne dyrenes naturlige miljø bedst muligt med hensyn til bl.a. et tykt sandet bundlag, underjordiske gange med flere udgange (mest optimalt, hvis dyrene selv kan grave og anlægge deres rede), dyrehår som redemateriale, varierende døgn- og årstidstemperatur (koldest i vinterperioden og om natten), let vandspray mellem årstiderne samt grøn beplantning i sommerperioden. Der skal være rigeligt redemateriale (frisk hør og dyrehår) tilgængeligt og en passende redekasse, helst nedgravet.

Drægtige og diegivende hunner skal altid holdes alene, indtil ungerne er selvstændige, da de kan blive meget aggressive over for artsfæller, både hanner og hunner. Derudover skal moderen og ungerne have masser af ro.

Ørkenspringmus æder primært forskelligt plantemateriale men supplerer også med lidt insekter. Insekter skal også tilbydes i fangenskab, selvom det ikke er altid, de spiser dem. Foto: Klaus Rudloff

Anskaf kun opdrættede dyr

Da ørkenspringmus kan være svære at avle på, kan man risikere, at individer i handelen er vildfangede.

Vær altid sikker på kun at anskaffe ørkenspringmus, der er opdrættet i fangenskab.

Drægtighedsperioden er ca. 3-4 uger for lille ørkenspringmus, et par uger mere for stor ørkenspringmus. Kuldstørrelsen er typisk 3-5 unger, men kan være op til 8-10.

Ny fødte unger, der er nøgne og blinde, vejer ca. 2 g for lille ørkenspringmus, og 5 g for stor ørkenspringmus. Øjnene åbnes efter ca. 5 uger, og ungerne dier udelukkende, indtil de er ca. 6 uger gamle, hvorefter de supplerer med fast føde. Ungerne er først helt selvstændige i en alder af 8-10 uger, og de må tidligst tages fra moderen i 12-ugers-alderen.

Hunner bliver kønsmodne i 8-12-måneders-alderen og hanner fra ca. 5-måneders-alderen.

10 Typiske tegn på sygdom og nedsat trivsel

Diarré skyldes typisk for vandholdig føde eller drastiske foderskift. Hold derfor igen med vandholdige fødeemner.

Holdes ørkenspringmus under rummelige og stimulerende forhold, har de naturlig kontakt til artsfæller og kan enes hermed, og gives de et alsidigt og veltilpasset foder, ses sygdomme og mistrivsel relativt sjældent.

11 Øvrige informationer

For kontakt til praktikere forhør dig hos Dansk Primat Sammenslutning - Foreningen for Exotiske Pattedyr (www.aber.dk).

Denne pasningsvejledning er udarbejdet af Dyrenes Beskyttelse i samarbejde med Dansk Primat Sammenslutning – Foreningen for Exotiske Pattedyr. Beskrivelserne er dermed et udtryk for, hvordan vi mener, arten bør holdes, således at dens fysiologiske, adfærdsmæssige og sundhedsmæssige behov opfyldes. Der tages forbehold for, at arten kan holdes på andre velfærdsmæssigt forsvarlige måder end dem beskrevet. Ligeledes tages forbehold for, at ny viden om artens biologi og erfaringer med dens hold kan foreligge efter udarbejdelsen af denne vejledning.